

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Disputationvm De Censuris In Commvni,
Excommunicatione, Svspensione, & Interdicto, itemque
de Irregularitate, Tomvs Qvintvs**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, Anno Domini M. DC. XVII.

2 De forma ferendi Censuram.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94035](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94035)

tem existimo esse nimis contractam, & limitatam: quia non solum poenę purę priuatiuę, sed etiam illę, quę effectum seu actionem positiuam per ipsum delinquentem exercendam requirunt, possunt aliquando iuste inferri per solum legem ipso facto, vt laci in materia de legibus probandum est. Et nunc breuiter declaratur, quia, quod is, qui deliquit, circa se ipsum, vel circa res suas exerceat actionem poenalem, non est per se malum, imo ex se potius est honestum: ergo, quod ad talem actionem exercendam per legem obligetur, neque est per se iniustum, neque est cur existimetur supra humanam potestatem legislatiuam; pręsertim, quando talis poena delicti grauitatem non excedit, neque est adeo acerba, & difficilis, vt pręter humanam conditionem videri possit, obligare hominem ad illam in se exequendam. Et confirmatur, nam hæc res magis est moraliter, quàm physice pensanda; ac moraliter loquendo, perinde est obligare hominem ad aliquid non agendum, & ad aliquid poenale agendum: imo interdum illud difficilius est; vt verbi gratia, obligari vt per diem taceat, aut quod cum amicis non communicet, difficilius alicui erit, quàm dare elemosynam, vel aliquid simile facere.

Respondendum ergo absolutè est, non esse de ratione iustę poenę, vt per solum sententiam & non per legem inferatur: neque etiam excedere potestatem legis humanę, vt obliget reum ad exequendam in se poenam ipsa lege latam, siue talis executio requiratur physicam actionem, siue carentiam actionis, dummodo talis modus ferendi poenam prudenter iudicetur expediens ad commune bonum, & non excedens grauitatem delicti; neque sit in re adeo difficilis, vt vel naturę repugnet, sicut est se occidere, vel mutilare, vel moraliter supra humanas vires esse videatur, vt se publice flagellare, vel aliquid simile. In præsenti ergo materia prudenti arbitrio Ecclesię iudicatum est, hunc modum imponendi censuram aliquando expedire ad commune bonum Ecclesię ad pręcauenda, vel vlticenda nonnulla grauiora crimina, quorum modum, & grauitatem talis poena non excedit. Neque in eius executione aliquid interuenit, quod supra humanas vires moraliter sit, quodve alia ratione iniustitiam contineat: & ideo etiam hic modus ferendi censuram, legitimus est.

SECTIO II.

Virum Inferenda censura sit aliqua certa forma seruanda, & quam illa sit?

CONSTAT ex dictis præcedente Disputatione, necessariam esse aliquam exteriorem actionem hominis habentis potestatem, & voluntatem inferendi censuram, vt actum illam inferat, seu efficiat: taleque debere esse actionem illam, vt per eam aliis sufficienter explicet voluntatem, quam habet inferendi censuram, seu obligandi sub tali censura. Quia voluntas humana nil potest in alios operari per se ipsam, neque physice, neque moraliter, seu media aliqua actione externa proportionata effectui: ideoq; nec lex humana obligare potest nisi exterioris sit sufficienter proposita, nec voluntas superioris obligat nisi exteriori præcepto intimetur; nec inter homines contractus solis voluntatibus sunt sine sensibilibus actionibus, vel signis, quę internas voluntates satis manifestent. Hoc ergo etiam in præsenti necessarium est, neque de hoc esse potest vlla controuersia, vt patet ex communi consensu Doctorum quos referam. Et videri potest Syluester verbo, *Excommunicatio*, primo nume-

A ro 13. & 15. Armilla numero 17. Tabiena excomm. Armilla. 2. numero quarto, in Manuali capite 27. numero, NANAV. 12. & 161.

Difficultas verò est, qualem esse oporteat hanc exteriorem actionem, seu sensibilem significationem. Quidam enim existimant necessarium esse, vt talis expressio fiat per verba clara, & in omni proprietate sumpta. Ita tenet Vgolinus de Cens. Ecclesię tab. 1. c. 2. §. 5. & c. 20. Vnde infert mutum, etiam si aliàs iurisdictionem, & liberum vsum voluntatis habeat, non posse ferre censuram: nam si verba desint, nutus & signa non sufficiunt: nunquam enim censura hoc modo ferri consueuit. Necessè est autem, vt sub nutibus & signis etiam scripturam comprehendat: alioqui non satis concluderet mutum non posse ferre censuram. Afferunt autem ad hoc confirmandum quædam iura, scilicet capit. SACRO, & capit. A nobis, 1. de Sententia excomm. & cap. 1. eod. tit. in 6. & c. vlt. de Constit. in 6. Ex quibus iuribus nihil probatur: quia nullam mentionem faciunt verborum, sed solum requirunt sufficientem intimationem censurę, vt non ignoretur: quam intimationem promulgationem, vel pronuntiationem appellant. Quod autem verbis pronuntiari debeat, non asserunt, sed potius in illo c. 1. de Sent. excomm. in 6. dicitur, vt in scriptis proferatur. Rationem præterea adducit, quia hæc pronuntiatio censurę cum aut lege, aut sententia fiat, debet esse satis expressa & certa: ergo debet fieri per verba: nam illa tantum sunt per se primo ad exprimendam mentem instituta, reliqua vero signa sunt ambigua, & incerta. Et confirmatur, nam hac de causa Episcopus, vel Summus etiam Pontifex, licet facto, vel vfu aliquem viter, nõ propterea illum excommunicare censetur, quia illud factum ambiguum est, & multis de causis heri potest. Vnde non satis indicat excommunicandi voluntatem.

Sed hæc omnia, quamuis rectè probent necessariam esse signa satis expressa, & certa, non tamè quod illa necessariò futura sint verba proprie dicta. Non enim dubito, quin scriptura possit sufficere, etiam si iudex nihil ore proferat, quia scriptura etiam est per se primo instituta ad exprimendam mentem, & satis expresse, & certò id præstat, neque est vllum ius, quod statuat, hæc sententiam verbis esse proferendam. Et in hoc est latum discrimen inter hunc forum contentiosum, & internum penitentię, in quo necesse est sententiam propriis verbis proferri, vt valida sit. Quanquam non desuere auctores graues, qui etiam in illo sacramento negauerint esse de essentia eius vt sententia ore proferatur, affirmantes, in aliquo raro casu, & necessitate extrema posse, aut scripto pronuntiari, aut nutibus indicari: quorum sententia si vera esset, magnum ex illa sumeretur argumentum ad rem, de qua agimus confirmandam. Veruntamen, etiam si falsa sit, tamen generale principium, in quo fundari potest, verum est: & licet ad illam materiam malè applicetur: in præsenti autem optime. Nimirum, non esse de ratione validę sententię, vt ore proferatur, nisi vbi aliquod speciale ius id statuit, sicut nos credimus fecisse Christum in sententia sacramentali. At in præsenti nullo iure statutum est, vt sententia qua fertur censura, ore proferatur: deberet enim tale ius esse humanum, & Ecclesiasticum (nam hoc solo introducta sunt censura) nullum vero extat tale ius, vt ostendimus: ergo ad censuram ferendam non est necessaria propria verborum forma.

Ex quo fit, vt quacunq; ratio se fingatur mutus habens reliqua necessaria, nempe iurisdictionem, & rationis vsum ac sufficientem intelligentiã causā, ille possit sententiam validam proferre, quę censuram contineat, si scribere sciat: vel etiam si neque sciat, si nutibus possit alteri sufficienter exprimere voluntatem.

2
Prima opino.

Vgolinus.

3
Scriptura est sufficiens signum ad censuram ferendam.

4
Nutibus potest ferri censura si sufficienter significet effectum voluntatis.

voluntatem suam, eiusque ministerio sententiam de censura inferenda expressè & distinctè præscribere. Quod fieri posset, altero interrogante an vellet alium censurâ ligare, & in qua specie, & reliqua necessaria, & ipso iudice annuente: & nutibus mandante ita scribi, & intimari: hic enim modus est sufficiens ad exprimendam iudicis voluntatem, & ad imponendum præceptum: unde ex se etiam sufficit ad sententiam ferendam, & nullo iure positivo inualidus factus est. Non est autem hic casus moralis, qui aliquando euenire possit, si de muto perpetuo, & à natiuitate sermo sit: nam ille ineptus est ad Ecclesiasticum regimen suscipiendum, præsertim cum necessariò sit etiam surdus. Posset autem hic casus accidere, si ex aegritudine, vel alia occasione, Ecclesiasticus iudex loqui non possit: tunc enim non statim priuatur sua potestate, ut per se constat, ergo neque etiam priuatur vsu eius, si aliquo sufficienti modo possit illum exercere: sunt autem sufficientes modi à nobis proposti, ut satis declaratum videtur. Fateor tamen, nisi intercedant verba, aut scripta, aut vocalia, aut scripta, vel propria manu, vel alterius ope exhibita, nullam aliam actionem videri sufficientem ad exhibenda signa satis certa, & expressa, quibus mediantibus censura inferatur, quia reliqua omnia sunt valde æquiocua, & imperfectè significantia. Quamobrem si verbum sensibile in hac amplitudine sumatur, rectè dicere possumus ad inferendam censuram necessaria esse sensibilia verba: & breuitatis causa ita semper loquemur.

*Nō tā certā
serba esse
præscripta
ad censuram
inferendam.*

Vgolinus.

Addendum verò est secundò, non esse præscripta certa aliqua verba, quibus censura ferenda sit, sed tantum necessarium esse, ut sufficientia sint ad præceptum, seu voluntatem superioris de censura ferenda ita declarandam, ut nullam repugnantiā, vel indeterminationem, aut confusionem contineant. Qualia sunt hæc, *Excommunico Petrum? Qui hoc fecerit, sit suspensus*: vel similia. Dixi autem oportere, ut talia verba habeant determinationem in actione inferendi censuram: nam si diceret Iudex, *Ego te excommunico, vel absoluo*: inepta esset forma, & nihil determinatè significat. Si autem dicat, *Ego excommunico, & absoluo*: aliqui putant validam esse formam: quæ per priorem partem habet suum effectum, posteriorem verò (quæ reuera est noua forma) tollit illum. Ita Vgolinus cum aliis, quos citat dict. cap. 20. §. 3. Refert tamen Glossam in cap. Si quis, 11. quæstion. 3. dicentem contrarium: & sanè non sine probabilitate: nam illa verba videntur proferri per modum vnius formæ: & sic continent repugnantiam.

Dico tamen, hoc pendere ex intentione operantis: nam, si intendat duas sententias proferre, prius condemnatiuam, & postea absolutiuam, non se impedit propter immediatam, & propinquam consecutionem vnius post aliam. Quoniam, si cetera necessaria concurrant, hæc non est sufficiens causa annullandi censuram: etiam si Iudex, quando ille prius verba proferat, iam habeat intentionem immediatè post tollendi talem censuram: nam hæc intentio non repugnat absolute voluntati inferendi censuram pro illo tempore: neque est de ratione censuræ, quod eo tempore duret, aut quod ea intentione feratur. Denique, si ex quocunque euentu contingat, ut Iudex non possit proferre posterius absolutionis verbum, etiam si habuisset intentionem illud proferendi, censura permanebit. At verò, si Iudex vnicam intentionem habeat inferendi censuram per omnia illa verba per modum vnius formæ, aut simul efficiendi vtrumque effectum per illa significatum, nihil efficiet: quia vel in verbis, vel in intentione includit repugnantiam. Quia verò hic posterior modus operandi videtur esse hominis amentis, aut stolidi, ideo priori modo

videtur interpretandum tale factum, si accideret: quamuis etiam in illo sensu vix possit excusari ab ignorantia, & à culpa: nam ille modus ferendi censuram, moraliter loquendo, nullius potest esse utilitatis, & præ se fert quendam contemptum seu parui pensionem censuræ.

Tertiò necessarium est, ut verba sint definita quoad speciem censuræ. Et hoc sensu dixi non debere esse confusa seu generica: qualia essent. *Qui hoc fecerit, manebit censura ligatus*: vel similia. Oportet ergo ut verbo exprimente speciem censuræ, ut *excommunico, suspendo, interdicto*. Ratio est, quia hæc verba suo modo efficiunt quod significant? non possunt autem efficere effectum in genere, sed in aliqua specie: ergo oportet ut determinatam speciem significant, alias nihil efficere valebunt. Sicut præceptum ad nihil potest obligare nisi in particulari determinet actum quem præcipit: nec iudex aliquid efficiet si condemnat ad penam, & speciem pænæ non exprimat. Et in vniuersum causa indeterminata non potest determinatum effectum producere, nisi vel ab alia determinetur, vel ipsa habeat vim se determinandi, quod est proprium causæ liberæ, & ad sola verba exterioris prolata accommodari non potest. Nec sufficit intentio proferentis talia verba generica, ut ab illa determinetur ad inducendam definitam speciem censuræ: quia interior intentio, nisi exterior exprimitur, non sufficit ad hunc effectum, ut superius dictum est: per illa autem verba non exprimitur talis intentio. Secus autem esset, si in verbo esset multiplex significatio, & æquiocua: & in aliqua earum significaret determinatam speciem censuræ: tunc enim intentio prodest ad determinandam verbi significationem. Nā hoc etiam in sacramentis coniciendis verum est, cum tamen verba sacramentorum maximè debeant esse certa ac definita: ergo multò magis id sufficit in censuris ferendis. Valebit ergo censura si lata: tamen ut non ignoretur, oportet ut ex adiunctis, & ex antecedentibus, & subsequenter satis constet illa intentio, & in qua significatione Iudex utatur verbo *suspensio*, aut alio simili, quod multiplicem significationem habeat.

Atque hinc proportionali ratione sequitur, quando sub aliqua specie illarum trium, quas numeramus, alia species infimè continentur, necessarium esse ut determinatio fiat vsque ad vltimam speciem: nam effectus in aliqua specie infimè fieri debet: & ideo eodem modo debet verbis exprimi: nam verba hæc non possunt plus efficere, quam significant. Distinguntur autem species ut infra dicemus per effectus: unde alia est suspensio ab officio, alia à beneficio, alia ab utroque: his ergo vel similibus verbis necesse est eam exprimi. Dices, etiam sub excommunicatione dantur duæ species, scilicet maior & minor: & tamen non oportet hoc exprimere, sed si absolute verbum excommunicandi proferatur, valida est sententia, & maior excommunicatione inferitur: ut declaratur in capite. Si quem, de Sententia excommunic. Respondeo, vel illas non esse species illius censuræ, sed analogatæ quædam: & ideo verbum *excommunico*, simpliciter dictum accipi pro principali significatione, vel certè (ut abstinemus à quæstione dialectica) secundum commune vsum Ecclesiæ iam illud verbum ita esse accommodatum, ut simpliciter prolatum quasi per antonomasiam intelligatur accipi pro maiori excommunicatione. Et ideo, cum inferitur excommunicatio minor, oportet illud additum adiungi, vel per effectum explicari, scilicet, *Prius receptione sacramentorum*. Idemq; obseruandum est in aliis censuris, si in eis sit similis vsus alicuius verbi, ut si suspensio absolute dicta accipi solet in iure pro suspensione ab officio, & beneficio simul: vel aliquid simile, ut in propriis tractatibus videbimus.

Quid

*Censura de
bet ferri per
serba def
hoc fecerit, manebit
censura ligatus
vel similia. Oportet
ergo ut verbo exprimente
speciem censuræ, ut
excommunico, suspendo,
interdicto. Ratio est, quia
hæc verba suo modo efficiunt
quod significant? non
possunt autem efficere effectum
in genere, sed in aliqua
specie: ergo oportet ut
determinatam speciem
significant, alias nihil
efficere valebunt. Sicut
præceptum ad nihil potest
obligare nisi in particulari
determinet actum quem
præcipit: nec iudex aliquid
efficiet si condemnat ad
penam, & speciem pænæ
non exprimat. Et in
vniuersum causa
indeterminata non potest
determinatum effectum
producere, nisi vel ab alia
determinetur, vel ipsa
habeat vim se determinandi,
quod est proprium causæ
liberæ, & ad sola verba
exterioris prolata accom
modari non potest. Nec
sufficit intentio proferentis
talialia verba generica, ut
ab illa determinetur ad
inducendam definitam
speciem censuræ: quia
interior intentio, nisi
exterior exprimitur, non
sufficit ad hunc effectum,
ut superius dictum est: per
illa autem verba non
exprimitur talis intentio.
Secus autem esset, si in
verbo esset multiplex
significatio, & æquiocua:
& in aliqua earum
significaret determinatam
speciem censuræ: tunc enim
intentio prodest ad
determinandam verbi
significationem. Nā hoc
etiam in sacramentis
coniciendis verum est,
cum tamen verba
sacramentorum maximè
debeant esse certa ac
definita: ergo multò
magis id sufficit in
censuris ferendis.
Valebit ergo censura
si lata: tamen ut non
ignoretur, oportet ut
ex adiunctis, & ex
antecedentibus, &
subsequentibus satis
constet illa intentio,
& in qua significatione
Iudex utatur verbo
suspensio, aut alio
simili, quod multiplicem
significationem habeat.*

*Verba cen
suræ debent
esse determi
nata ad im
plicitam sp
eciem censuræ*

*Verbum
excommunico
simpliciter
prolatum,
de maiori,
excommuni
catione
intelligitur*

Quid si censura sub forma disiunctiua feratur.

Hic verò curiosè inquirunt Doctores, quid, si species censuræ sub disiunctione feratur, vel sub communi genere, vt, *Maneat excommunicatus, vel suspensus, vel sub determinata specie, vt, Suspende te ab officio, vel beneficio.* In qua quæstione aliqui simpliciter negant per talia verba quidpiam effici: quia nihil determinatè significant: ergo nihil determinatè possunt efficere: effectus autem non potest fieri nisi determinatus: ergo nullus effectus potest fieri ex vi talium verborum. Ita tenet Vgolin. dict. tab. i. c. 20. §. 3. n. 4. & citat Nau. c. 27. num. 161. vbi citat Pano. Alij verò & illam sententiam validam esse existimant, & vtrumque inferre effectum. Ita sentit Glossa in cap. *Latores*, verb. *Ab officio*, de Clerico excom. ministr. quamvis solum dicat, tunc rem esse dubiam, & ideo ab vtroque effectu abstinere debere illum, in quem hoc modo censura lata est. Sed qui oppositam sententiam tenent, facile negabunt rem esse dubiam. Et sanè vix potest esse dubium, quin per talem modum proferendi sententiam, vterque effectus simul non inferatur, si verba illa disiunctiua in ea proprietate sumantur, vt in quæstione supponendum est.

Aduertendum est ergo particulam illam, *vel*, interdum sumi posse distributiue, & æquiualeat dictioni copulatiua, vt constat ex vsu Latinorum, & ex l. *Cum quidem*, C. de Verbor. significat. Quod maxime accidere solet in propositionibus negatiuis, vt si quis dicat, *Nemo negat, vel docet, vel scribat*: sensum reddit copulatiuum. Vnde, quia verbum *suspendo*, verbigratia, virtutalem includit negationem, ideo cum quis profert *Suspendo ab officio, vel beneficio*: non ineptè intelligi potest copulatiue vti illa dictione, *vel*: Quod si hæc fuerit eius intentio, verba quidem erunt sufficientia, iuxta doctrinam supra datam: quia licet tale verbum sit æquiuocum, tamen reuera habet veramque significationem, & per intentionem operantis ad alteram determinatur. Oportebit tamen, vt ex adiunctis, vel alia via sufficienter constet hanc fuisse iudicis intentionem, & hoc sensu verba protulisse. Alioquin nemo obligabitur ita illa intelligere, sed in mitiori sensu erunt interpretanda.

Difficultas verò est, an verba illa disiunctiue sumpta aliquid possint operari: quia vtrumque simul non possunt: & non est maior ratio de vno quam de alio: ergo nihil efficient. Nihilominus oppositum videtur fieri valde probabile hac ratione, quia disiunctiua licet non sit definita ad vnā partem determinatè: confusè tamen est determinata ad vnā earum: nihil ergo impedit quo minus sententia ita sub disiunctione prolata valida sit. Nam intentio iudicis esse potest, vt altera illarum partium executioni mandetur: relinquit autem arbitrio ipsius rei, vt quam maluerit partem illius pœnæ eligat, & accipiat. Ergo censura sub hac forma illata erit valida saltem quoad alterutram partem: erit aut in arbitrio eius, in quem fertur, eligere alteram partem earum, & ad illam determinatè obligabitur. Et potest hoc confirmari, & declarari variis exemplis: nam in indulgentia concedenda valida est hæc forma. *Concedo tibi indulgentiam si tali die ieiunaueris, aut elemosinam feceris*: & ex vi talis formæ relinquitur in arbitrio alterius, vt, quod maluerit, ex illis operibus eligat. In foro etiam pœnitentiæ potest satisfactio imponi sub disiunctione simili, scilicet, *Vel vno die ieiuna, vel te ipsum semel flagella*. Et sine dubio est sententia valida, & in arbitrio pœnitentis manet eligere, quod maluerit ex illis operibus. Imò etiam in externo, & criminali foro ita ferri solet pœnalis sententia, *Vel soluatur centum, vel publice flagelletur*. Et in præceptis ferendis sæpe seruatur eadem forma. Vt est ad rem præsentem accommodatum exemplum in capite

Fr. Suarez, Tom. 5.

A *Acrapula*, de Vita & honestate clericorum, vbi sic concluditur. *Si quis autem in his se culpabilem exhibuerit, & à superiore commonitus non satisfecerit, ab officio, vel beneficio suspendatur.* Quibus verbis non fertur censura, sed, vt feratur, præcipitur sub illa disiunctione: per quam relinquitur in arbitrio Episcopi, vt, quam partem voluerit, eligat: ergo poterit etiam Episcopus sub eadem disiunctione censuram ferre, & in arbitrio delinquentis relinquere, vt quam voluerit, partem eligat.

Denique hæc forma ferendi censuras approbari videtur in c. *Præterea*, 2. de Appellation. scilicet, *Nisi Sempronio intra viginis dies satisfeceris, te excommunicatum, vel suspensum, vel interdictum esse cognoscas.* Nam Pontifex supponit illam formam censuræ validam esse, quamuis ab illa appellari possit. Hic verò textus nihil probat, nam ibi non agit Pontifex de tali forma censuræ, sed de quacunque censura lata sub illa conditione, *nisi satisfeceris*: & queritur an ab illa possit appellari. Et respondet affirmando. Vt verò, & quæstionem, & responsionem extendat ad omnes censuras, illas omnes supra dicta disiunctione numerat: non quia in vna & eadem sententia ita ferri soleant, sed quia in diuersis sententiis nunc vna, nunc alia fertur. Quamuis autem ex prædicto textu hæc pars non probetur, tamen ex ratione adducta, & ex aliis exemplis similibus videtur fieri valde probabilis: & ideo in eo casu consulerem talem sententiam timendam esse, & quoad alteram saltem partem esse seruandam: electionem tamen relinqui arbitrio delinquentis.

Possit autem interdum habere alium sensum illa disiunctiua, vt singule partes eius ad diuersas personas accommodarentur secundum diuersas conditiones earum. Vt, verbigratia, si prohibitio pertineret ad laicos, & clericos, & adderetur sub pœna excommunicationis vel suspensionis, intelligi posset secundum distributionem accommodatam, vt excommunicatio pro laicis, suspensio pro clericis esset imposita. Vel si prohibitio pertineret tantum ad clericos, quorum alij haberent officium tantum, alij etiam beneficium: & in sententia diceretur *ab officio, vel beneficio*, intelligi posset, qui beneficiū habet ab illo suspendi, reliquos ab officio. Et quidē, si de hoc sensu satis constare possit ex materia præcepti, circumstantiis, vel aliunde, non est dubium quin valida sit talis sententia: quæ non est propriè disiunctiua respectu eiusdem, sed diuersorum, ad singulos verò determinata quoad alteram partem vnicuique accommodatam. Persistendo autem in proprio sensu disiunctiuo respectu eiusdem non inuenio alium sensum probabilem præter superius positum: & in eo verisimile est talem sententiam valituram.

Dices, *Quid si pœnitens neutram partem in sententia contentā velit eligere*; & consequenter neutram etiam velit seruare, quale peccatum committeret, aut contra quam censuram delinqueret. Neutra enim videtur tunc obligare: quia neutra obligat determinatè, donec fiat electio. Vnde non est maior ratio de vna, quam de alia. Neque ambæ simul obligare possunt, quia non coniunctim, sed sub disiunctione tantum latae sunt. Quod si in eo casu non peccat delinquens violando aliquam censuram, nihil etiam peccabit ex eo solū, quod neutram eligat: nullo enim præcepto ad hoc tenetur, neque apparet vlla virtus, contra quam id sit. Si verò neutram censuram eligendo, & consequenter neutram custodiendo, nihil peccat, apertè concluditur illam sententiā inuolidam, & inefficacem esse: quandoquidē in voluntate rei positum est, vt per illam ad nihil obligetur. Ex quo vltèrius potest concludi, etiam si ipse velit, aut eligat, non propterea obligari censuræ: quia, sicut nemo potest in seipsum censuram ferre, vt supra dicebamus: ita non potest ex arbitrio suo, & voluntate illam contrahere. Ad hoc verò dici potest, huiusmodi

C

reuij

reum obligari ex vi talis sententiae, & ex præcepto iudicis ad subeundam, vel seruandam alterutram censuram. & quoad neutram eligere verum obligari: quia hæc est intentio ferentis, quam satis exprimit per illa verba, cum alio modo nequeant efficaciam habere. Vel certe, hoc ipso, quod talis reus incipit non obseruare vnam ex illis censuris, manet ex vi disjunctionis obnoxius alteri: ita ut illa sit quædam virtualis electio: nam, si in disiunctiua destruat vna, pars necesse est alteram verificari, ut tota disiunctio possit esse vera. Non est ergo illa forma censuræ ita in se perplexa, aut indeterminata, ut ea de causa censeri debeat prorsus inefficax, & nulla. Nihilominus tamen omnino cauenda est talis forma: grauiusque peccaret iudex, qui illa vteretur: tum propter dubium, & difficultatem, tum quia non est in usu Ecclesiæ: tum etiam quia est parum accommodata & consentanea naturæ, & modo huius pœnæ, quæ per censuram imponitur: est enim omnino inuoluntaria: & non pendet, nec pendere debet ex arbitrio, vel acceptatione eius, cui imponitur: quod in aliis pœnis secus est.

16
Censuram
debere ferri
de determi-
natam per-
sonam.

Quarto necesse est, verba, quibus censura fertur, esse determinata quoad personam, in quam censura fertur: ad eum modum, quo de formis sacramentorum dici solet. Est enim hic proportionalis ratio, nam sicut formæ sacramentorum efficiunt quod significant, ita etiam suo modo verba censuræ. Vnde, quia effectus non fit nisi in determinata persona, aut subiecto, ideo necesse est, ut per ipsa verba significetur determinatè persona, in quam fertur. Aliis, si verba suspensa sint, ut, *Ego excommunico*, etiam effectus manebit suspensus, & ita nihil fiet. Hæc autè determinatio personæ non eodem modo semper fit, sed iuxta exigentiam sententiæ, aut legis ferentis censuram. Interdum enim fertur censura contra singularem personam distinctè propositam, & cognitam. Et tunc etiam singulariter, & distinctè determinari debet, siue per proprium nomen siue per aliquod pronomen, aut per quolibet alia signa sufficienter designetur. Aliquando verò fertur censura contra singularem personam, quamvis occultam, & tunc designari debet sub aliqua conditione, vel per habitudinem ad delictum: ut verbi gratia, *excommunico eum, qui hoc fecit, nisi satisficiat*. Aliquando denique fertur censura in generali: & tunc etiam generaliter designantur personæ sub habitudine, seu denominatione talis delicti, ut *Omnes hæretici*, aut *percu-ssores clericorum*, &c.

17
Forma censure
debe-
re significare
sententiam
de presenti
& præ-
sentem.

Quinto necessarium est formam ferendi censuram ita esse determinatam, ut de præsentem & practicè significet ipsam censuram, ut actus effectus per talè sententiam, aut legem, seu per talia verba. Quod maxime obseruatur ab autoribus in his censuris, quæ iure feruntur, & in generalibus, quæ feruntur ab homine: nam in iis, quæ absolute feruntur ab homine contra certam personam, res est clara: oportet enim, ut per verbum de præsentem, quod indicet voluntatem iudicis, censura feratur, ut notant autores omnes in principio citati. Vnde si utatur verbo de futuro, ut *Excommunicabo*, aut *excommunicandus eris*, non feret censuram, ut constat, idemque censore de his verbis præcipio *excommunicari*, quia non continent executionem, sed præceptionem. Et ex vi sua suspendunt actum in futurum.

18
Quid si
forma per
hoc verbu
excommu-
nicatur.
&c. feratur.

Sed quid, si in actu exercito dicat, *Excommunicetur*, videtur, non illa forma inualida, quia etiam dicit habitudinem ad tempus futurum, non executionem de præsentem. Aliunde verò apparet sufficiens, non in forma baptisimi sufficit verbum illud, *Baptizetur Petrus*, &c. quāvis illa etiam significare debeant actum præsentem, ergo idem erit in illa excommunicandi forma, *Excommunicetur*. Quocirca illud verbum æquiuocum videtur, nam, si sit practicè imperatiuum, ita ut sit sensus, *Excommunicetur mea potestate*: æquiualeat huic

formæ, *Excommunicetur*, siue sit, aut maneat: Et in hoc sensu erit sufficiens, nam etiam in sacramentali iudicio censetur in eo sensu sufficiens ea forma, *Aboluitur Petrus*, quamuis peccatum sit ea verbi, ut supra dixi: ergo à fortiori similis locutio in eodem sensu sufficit in præsentem. Tamen, si verbum illud, *Excommunicetur*, sit quasi præceptum datum alteri, ut illud exequatur, clarum est nihil per se efficere: & quia communi usu omnium in hoc sensu proferri solet: ideo moraliter censetur insufficiens ad hunc effectum. Atque hoc maxime obseruandum est in præceptis seu legibus ferentibus censuram: nam quoties vrin- tur simili verbo, *Excommunicetur*, *suspendatur*, &c. non inferunt censuras ipso iure, sed præcipiunt iudicibus, ut eas imponant, ut notatur Gloss. in cap. 2. §. 1. verb. *In modo ut*, de Hæret. in 6. & est communis sententia Canonistarum. Qui consequenter asserunt, verbum optatiui, & subiectiui non sufficere, quod est per se manifestum: neque ea verba sunt in usu.

SECTIO III.

Quibus verbis indicetur censura lata sententia, vel ferenda.

Ad maiorem declarationem formæ ferendi censuram necessaria præfens questio est, quia varix sunt formulæ, quibus iura, & Prælati præcipientes utuntur ad censuram ferendam, & non semper constat, an ipsi imponant, vel imponi iubeant. Et ideo aduertendum est, censuram, quæ per ius ipsum fertur, interdum appellari censuram ipso iure: quia ipsum ius fert illam sub ea conditione, si ipsi non obediatur; aliquando dici censuram ipso facto, quia posito facto seu inobedientia talis legis, statim nulla alia spectata sententia, vel declaratione, incurritur: & ideo etiam dici solet *latæ sententiæ*: quia per ipsam legem lata est sententia de illa, etiam ante commissum delictum. Ita ergo tria, *ipso iure*, *ipso facto*, & *latæ sententiæ*, eandem rem significant, quamuis diuersa consideratione ad eam significantem sint imposita. Quocirca, quotiescunque in lege aliquod horum verborum ponitur, satis clarum est illam esse sufficientem formam, ut lex per se ipsam censuram inferat. Et qui eam, si talia verba adhibeantur (ut ita dicam) in actu signato, res est manifesta, adeo vel licet contingat aliquam ex illis dictionibus coniungi verbo de futuro, nihilominus limitent illud, & trahant ad significandam actualem effectiorem censuram. Est accommodatum exemplum in c. *Sirilegius*, de Elect. in 6. In penam præsumptionis illius, electio eadem ipso facto viribus vacatur omnino, ubi verbum *vacatur* per se sumptum solum significaret electionem fore irritandam: tamen propter adiectionem particulæ *ipso facto*, sine dubio per talem legem fit irrita electio: & verbum *vacatur*, aut non habet vim futuri, sed vim efficacis imperij ex tunc operantis, vel, si sumatur ut futurum, intelligatur respectu illius temporis, quo lex lata est, non respectu illius, quo postea delictum committitur. Similia sunt, & eodem modo interpretanda verba illa *Decernimus ipso iure fore suspensos* in cap. *Prouida*, de elect. in Sexto. *Vel volumus eos ipso iure suspensos*, in cap. *Cupientes*, §. *Ceterum*, eod. tit. Nam illud, *eo ipso*, perinde est ac *ipso facto*. Idem habetur in Clementina 1. §. *Verum*, de Hæreticis.

At verò, quando similes particulæ formaliter non adhibentur, sed in actu exercito, tunc attendenda est vis, & significatio verborum, maxime prout sunt in frequenti usu iuris, ut nimirum virtute continent aliquam ex dictis periculis. Ut, quando lex fertur per verba, quæ per se ferunt prolationem sententiæ actu inferentis pœnam, tunc plane continet censuram latæ sententiæ: ut si lex dicat, *Excommunicatio sententia duximus innotandum*, vel *excommu-*

Quoties in
ferenda
censura po-
nitur par-
ticula ipso
facto &c.
etiam ver-
bum sit de
futuro si-
gnificat ef-
fectum præ-
sentem.

Quod si
particula
illa non in
actu signa-
to sit ex-
ercito po-
nitur.